

**КЗ «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олега Ольжича»
Житомирської обласної ради
Науково-методичний відділ**

Трансформація діяльності бібліотек Житомирщини в умовах воєнного стану: нові реалії та потреби

*(з досвіду роботи бібліотечних
установ області під час війни, ч.1)*

Житомир 2025

Трансформація діяльності бібліотек Житомирщини в умовах воєнного стану: нові реалії та потреби / з досвіду роботи бібліотечних установ області під час війни, ч.1 (за матеріалами Zoom-конференції «Бібліотеки Житомирщини: реалії воєнного сьогодення»). - ЖОУНБ ім. О. Ольжича, наук.-метод. відділ; уклад. О.В.Костюченко; ред. вип. Г. Й. Врублевська. – Житомир, 2025. – 22 с.

Бібліофронт – діяльність бібліотек Барахівської ТГ в умовах війни

Триває повномасштабна війна Росії проти України та всього цивілізованого світу. Росія руйнує українську освіту та культуру: бібліотеки, музеї, університети, школи, світові визначні пам'ятки – це є грубим порушенням міжнародного гуманітарного права. Сьогодні Україна воює. Воює на полі бою і в тилу. Поряд з військовими, які героїчно боронять нашу країну від агресора, воюють люди різних професій, які ніколи не тримали зброї в руках. Кожен українець робить неймовірний внесок у наближення перемоги. Цей рік, як і минулий, був складним для всіх. Труднощі та виклики лише гартували нас і змушували знаходити неординарні шляхи вирішення.

В умовах воєнного часу працівники бібліотек перетворилися на волонтерів та людей, які психологічно підтримують інших. Бібліотекарі плетуть шкарпетки, готують їжу, плетуть маскувальні сітки, долучаються до збору продуктів для ЗСУ, організовують ярмарки та багато іншого. Сімаківська сільська бібліотека разом із будинком культури та ліцеєм провели літературно-музичний вечір «За Україну

та її волю» для збору коштів, на які купили два дрони,

які разом із смаколиками відправили хлопцям на передову. Також на святі села «Село моє рідне», яке провели разом із ліцеєм, та літературно-музичному вечорі збирали кошти для потреб воїнів ЗСУ.

Велику підтримку в зборі коштів було надано підприємцями, а частина коштів надійшла від проведеного ярмарку. На зібрані кошти придбано дрони. Разом із дронами відправили смаколики та продукти, які волонтери завезли нашим захисникам.

Яблунецька бібліотека активно долучається до благодійної діяльності на підтримку ЗСУ. Працівники бібліотеки проводять благодійні ярмарки, благодійні концерти, плели маскувальні сітки, переказують і збирають кошти на потреби ЗСУ, щоб якнайшвидше наблизитися до перемоги над ворогом...

Працівники Неділищенської сільської бібліотеки готували смаколики, збирали продукти.

Бібліотеки, співпрацюючи з будинком культури, школою, місцевою владою та небайдужими мешканцями села, долучаються до організації роботи різного напрямку. Організовували «Живий коридор» зустрічі і проводів на місце вічного спочинку воїнів, які віддали свої життя за Україну.

(с.Сімаківка)

(с.Неділище)

Похід в бібліотеку за книгами завжди так чи інакше супроводжується бесідами з людьми, які розповідають про те, як на них вплинули теперішні події, свої хвилювання за рідних та близьких людей. Зовсім юні відвідувачі бібліотеки демонструють патріотичні настрої, адже кожної родини торкнулося лихо війни (Сімаківка).

Сімаківська бібліотека разом з будинком культури провела літературний ранок *«Нам берегти тебе, Соборну і єдину»*. Боротьба українського народу за соборність своїх земель – одна із важливих сторінок нашого минулого і сьогодення. Слово «соборність» включає в себе єдність і згуртованість. Це і є одним із головних завдань кожного з нас – не тільки пам'ятати свою історію, а й сьогодні все робити задля перемоги. Бібліотека, будинок культури та ліцей провели флешмоб *«В єдності сила і міць держави»*. Діти показали, що ми всі разом і нас не подолати (Сімаківка). В цей же день працівники культури разом із місцевою владою вшановували хвилиною пам'яті та покладанням квітів пам'яті до Братської могили воїнам Другої світової війни, загиблим воїнам у російсько-українській війні (Сімаківка).

До Дня Соборності України працівники бібліотеки підготували тематичну книжкову виставку *«Одна єдина Соборна Україна»*. Читачі мали змогу ознайомитись з літературою, яка висвітлює становлення нашої держави (Неділище).

До Дня Соборності України в Барашівській бібліотеці для дітей була проведена година історичної пам'яті *«Соборність рідної землі – основа нації й держави»*. Бібліотекар розповіла, що день 22 січня 1919 року – день, який увійшов до національного календаря як велике державне свято – День Соборності і Свободи України. Про історичні події, які поклали початок відзначення Дня Соборності, про те, що тільки в єдності і згуртованості всього українського народу ми зможемо досягти величної мети – побудови вільної і демократичної України, якою пишатимуться наші діти.

22 січня Яблунецька бібліотека разом з школою, будинком культури та селищною радою провели патріотичну акцію *«Живий ланцюг єднання»*, з нагоди Дня Соборності України. Разом з дітками було проведено флешмоб *«Ми - українці, наш дім – Україна»*.

Кожного року 21 лютого увесь світ відзначає міжнародний день рідної мови. Це свято досить молоде. Воно запроваджено у листопаді 1999 року тридцятою сесією Генеральної конференції ЮНЕСКО з метою захисту мовної й культурної багатоманітності. Мова – це історія народу, його світогляд, інтелектуальний та духовний результат кількатисячної еволюції.

В бібліотеці було проведено літературну годину *«Її величність українська мова»*, яка розкриває красу і велич рідної мови, бо рідна мова, як і пісня, дорога і близька, дає наснагу, силу, радість спілкування (Сімаківка).

До Міжнародного Дня рідної мови Барашівською бібліотекою проведено мовний колаж *«Мова кожного народу - неповторна і своя»*. Вірші та вислови

українських поетів з великим бажанням декламували юні користувачі бібліотеки, активні учасники літературного дійства. Бібліотекар розповіла про мову, як духовний скарб нації, що є не просто засобом людського спілкування. Це те, що живе у наших серцях.

Ілюстрована виставка *«До рідного слова торкаюсь душею»*, яка розкриває красу і велич рідної мови, бо рідна мова, як і пісня, дорога і близька, дає наснагу, силу, радість спілкування.

Разом з учителем мови та літератури до Міжнародного дня рідної мови було проведено мовознавчий калейдоскоп *«Там, де звучить рідна мова»*. Діти читали вірші українських поетів Т. Шевченка, Д. Білоуса, Л. Українки, Л. Костенко та інших про красу і велич української мови (Яблунець).

До 8 травня Сімаківською бібліотекою та сільською радою було організовано патріотичну акцію *«Обеліск»* з благоустрою Обеліску та прилеглої до неї території.

В День пам'яті та примирення бібліотекарі разом зі школою та працівниками селищної ради організували покладання квітів пам'яті до Обеліску та Братської могили *«Ми пам'ятаємо»*. Хвилиною пам'яті вшанували всіх, хто боронив рідну землю, у Другій світовій війні, загиблим воїнам у

російсько-українській війні. Сімаківська бібліотека, будинок культури та сільська рада вшанували загиблих воїнів хвилиною мовчання та поклали квіти пам'яті загиблим воїнам.

У День пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939 – 1945 років Неділищенська сільська бібліотека разом з сільським будинком культури та учнями гімназії провели мітинг – реквієм, на якому було прочитано

вірші та історичні факти про страшні часи, а також покладено квіти до обеліску, меморіалу та братської могили.

Працівники Баращівської бібліотеки взяли участь у віче пам'яті *«Пам'ять*

заради майбутнього». До сумнозвісної дати — дня коли почалася російська агресія проти нашої держави було проведено годину-реквієм *«Роки болю, відчаю, незламності і сили...»* (Баращі). Учасники заходу поклали квіти на

Алеї Слави воїнам, які віддали свої життя, захищаючи рідну землю від ворога. Наші захисники віддали найдорожче, тож ми повинні ніколи не забувати їх імена — тих, хто ціною власного життя здобували незалежність і свободу для рідної землі, для України.

8 травня працівниками культури разом зі школою та працівниками

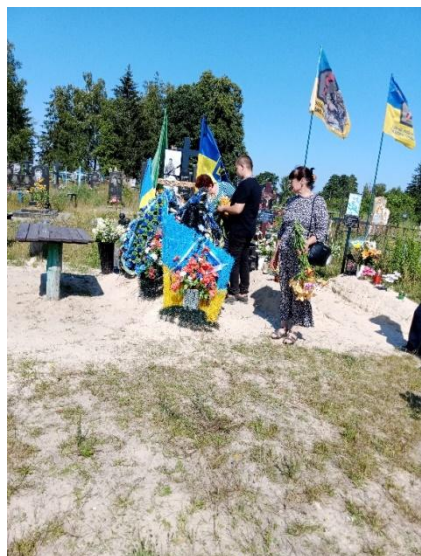
селищної ради було організовано мітинг-реквієм *«Живе в народі пам'ять вічна».* Захід розпочався з урочистої ходи від школи до Братської могили. Хвилиною мовчання вшанували всіх, хто боронив рідну землю, також здійснили

покладання квітів пам'яті *«Роками ніколи пам'яті не стерти»* до Братської могили загиблим односельчанам у Другій світовій війні, загиблим воїнам в зоні АТО/ООС та в російсько-українській війні до місць вічного спочинку (Яблунець).

23 травня Україна вшановує пам'ять всіх Героїв, які боролися за суверенітет і незалежність нашої країни та зараз виборюють нашу свободу, територіальну цілісність та право жити у вільній, незалежній державі .

День Героїв заснований в 1941 році членами Організації Українських Націоналістів (ОУН). Дата 23 травня була вибрана не випадково. У травні за суперечливих обставин загинув ідеолог українського

самостійництва Микола Міхновський, 23 та 25 травня були вбиті лідери українського визвольного руху Євген Коновалець та Симон Петлюра. В цей день бібліотека, будинок культури та сільська рада здійснили акцію вшанування та покладання квітів пам'яті *«Вклонімось доземно нашим Героям»* до пам'ятних місць і могил загиблих воїнів російсько-української війни, а також до Братської могили загиблим воїнам-односельцям у роки Другої світової війни. Хвилиною пам'яті вшанували всіх героїв, хто боронив рідну землю (Сімаківка).

Неділищенська сільська бібліотека разом з сільським будинком культури вшанували пам'ять та поклали квіти до меморіальної дошки і могил загиблих воїнів сьогоденної війни.

До цієї дати було проведено годину пам'яті *«Твої вірні сини, Україно!»*. Бібліотека разом із читачами побували на могилі загиблого земляка, де провели хвилину мовчання та поклали квіти до могили (Бараші).

В холі селищної ради організована фото-ілюстративна виставка *«Героїв наших імена»* зі світлинами загиблих Героїв Барашівської ТГ. До цієї дати бібліотекарі підготували відео *«Пам'ятаймо імена наших Героїв...»*, - воїнів Барашівської ТГ, які віддали своє життя за незалежність України.

В цей же день працівники культури і селищної ради здійснили акцію вшанування та покладання квітів пам'яті *«Їх подвигу не буде забуття»* до пам'ятних місць вічного спочинку загиблих воїнів в зоні АТО/ООС та російсько-української війни, а також до Братської могили загиблим воїнам-односельцям у роки Другої світової війни. Хвилиною мовчання вшанували всіх героїв, хто боронив рідну землю (Яблунець).

33 роки українській державі – але це лише мить, незначна частина нашого минулого. Сьогоднішні події примусили кожного українця відчувати власну причетність до своєї країни, зрозуміти, що ми господарі на власній землі і тільки ми повинні виборювати незалежність рідної країни.

В бібліотеці була оформлена тематична полиця-ствердження *«Велична і свята – мати Україна»* (Сімаківка).

В Сімаківській бібліотеці представлена постійно діюча книжкова виставка – історія *«Наша Україна – пісня солов'їна»*.

Сьогодні синьо-жовтий стяг став символом свободи, єдності та незламності духу, героїчної тисячолітньої боротьби нашого народу за Незалежність.

В патріотичній бесіді «Прапор – наша святиня» була розповідь про символізм українського прапора (Сімаківка).

Напередодні свят в Яблунецькій бібліотеці для відвідувачів було представлено книжкову виставку «Україна – шлях до свободи крізь віки», на якій висвітлено історію української державності, красу і велич державних символів України, а також історичну художню літературу.

До Дня Державного Прапора України і Дня Незалежності України було проведено разом з БК благодійний захід «Незалежність крізь випробування», а до Дня Державного Прапора проведено з дітьми патріотичний флешмоб «Мій синьо-жовтий оберіг».

До Дня Незалежності України була представлена відеоробота «Пам'яті Героїв, Воїнів-Янголів Барашівської ТГ, які віддали своє життя за незалежність України».

В цей день працівниками культури разом з місцевою владою було здійснено вшанування хвилиною пам'яті та покладання квітів пам'яті до Братської могили загиблим воїнам Другої світової війни, загиблим воїнам в зоні АТО/ООС та в російсько-українській війні до місць вічного спочинку (Яблунець).

В Барашівській бібліотеці відбувся історичний відео-екскурс «*Є така країна – Україна*». Бібліотекар познайомила присутніх з цікавими фактами про Україну, які були доповнені відеопереглядами «Сім чудес України» та «Сім природних чудес України». Проведено літературно-музичну композицію «*У рідному краї і серце співає*».

Для дітей пройшла презентація куточка малого патріота «*Я – Українець*», яка була приурочена до Дня Незалежності України. Бібліотекар нагадала присутнім, за яких умов було проголошено

утворення незалежної держави України, ознайомила з книгами, прочитавши які, можна дізнатись багато цікавих фактів з історії нашої держави, а потім всі разом переглянули фільм «Ми всі одна родина – єдина Україна»

Кожна бібліотека Барашівської громади вносить свою частку в наближення Перемоги. Щоденною своєю працею бібліотекарі показують, що бібліотеки потрібні. Вони корисні не тільки на книжковому фронті, а і на волонтерському та інформаційному. Можливо, саме завдяки такому переосмисленню ролі бібліотек у власних громадах, ми можемо бути впевнені в позитивних прогнозах щодо подальшого розвитку українських бібліотек.

Ми впевнені, доки тримаємо культурний рубіж, доти Бог оберігає нашу рідну Україну. Єднаймося у думках та діях! Слава Україні!

Робота зі збереження ментального здоров'я в бібліотеках Народицької ТГ

Збереження ментального здоров'я, особливо під час війни, надзвичайно важливе для кожного громадянина.

Ментальне здоров'я – це стан психічного благополуччя, який включає в себе емоційну стабільність, здатність впоратися зі стресом та зберегти позитивний психологічний настрій. Держава звертає особливу увагу на розвиток цього напрямку, визначаючи бібліотеку як ключовий простір для збереження ментального здоров'я своїх громадян.

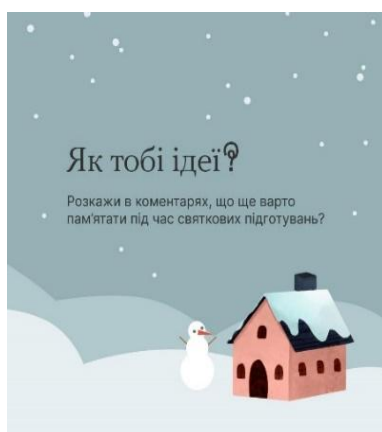
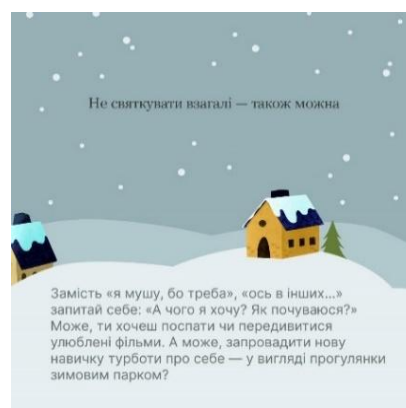
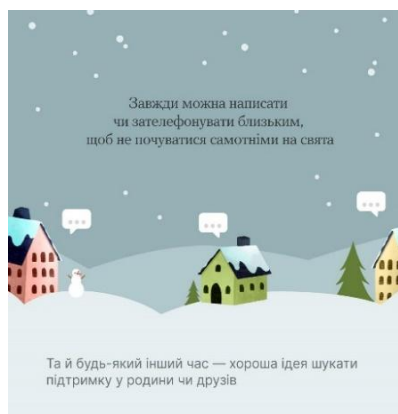
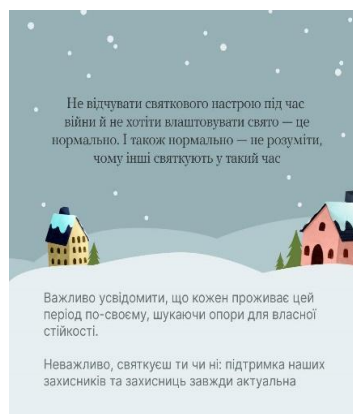
У реалізації важливої місії збереження ментального здоров'я населення, бібліотеки відіграють особливу роль. Вони, запроваджуючи нові підходи, стають центрами психосоціальної підтримки для мешканців нашої громади.

В межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» бібліотекарі Народицької ТГ провели ряд цікавих, пізнавальних заходів.

Бібліотекарі Народицької селищної бібліотеки для своїх користувачів підготували інформаційну карусель *«З нагадуваннями про головне»*.

Коли попереду емоційні святкові дні і не менш емоційна підготовка до них, усі прибирання, прикрашання, готування, обирання подарунків бувають ой які стресові. Ще до свята можна знервуватися, розізлитися та розчаруватися так, що буде не до святкувань.

Тож наша інформаційна карусель вийшли дуже щира, сподіваємося, вона стане вам у пригоді при підготовці до свят.

Цікаво і пізнавально в Народицькій селищній бібліотеці пройшла година корисних порад «*Ментальне здоров'я: як його зберегти*».

Ментальне здоров'я – це непомітний, але водночас головний двигун людини, що дозволяє не лише повноцінно жити, а й ефективно функціонувати у суспільстві.

Регулярне піклування про власний стан може наштовхнути на відкриття внутрішнього джерела сили, що допоможе пройти крізь складні часи. Тому дбати про своє ментальне здоров'я – така ж базова необхідність кожної людини, як і дбати про здоров'я фізичне. Ментальне та фізичне здоров'я – нерозривне ціле.

Часто ми забуваємо про себе, свої потреби, бажання, мрії... Відкладаємо життя на потім, монотонно виконуємо одну й ту ж роботу. На запитання: «Ти як?», відповідаємо: «Нормально». Піклуватися про своє психологічне здоров'я життєво необхідно, незалежно від обставин, віку, статі чи професії. Особливо важливо підтримувати у важкий воєнний час наших найменших громадян – дітей. Для своїх відвідувачів бібліотекарі підготували інформаційний буклет «*Як зберегти ментальне здоров'я*».

Як фізичне, так і психічне здоров'я впливає на те, як ми думаємо, відчуваємо та діємо всередині та зовні. Дуже важливо задовольнити потреби дітей і підлітків у сфері ментального здоров'я на ранніх етапах їхнього розвитку, щоб забезпечити їм продуктивне життя в дорослому віці.

В Закусилівській сільській бібліотеці бібліотекар провела для своїх відвідувачів психологічну гру *«Хмаринка настрою»*. Діти отримали багато корисних порад, позитивних емоцій та взяли у свою «скарбничку знань» інформацію про підтримку ментального здоров'я у воєнний час. Не забувайте і ви дбати про свою безпеку та укріплювати ментальне здоров'я!

Неможливо увесь свій час присвячувати буденним справам. Захоплення дає можливість людині відпочивати. Займаючись улюбленою справою, людина, в першу чергу, задовольняє найважливішу, з точки зору душевного комфорту, потребу в самореалізації, безсумнівно, забезпечує їй духовне зростання і надає її життю набагато більше яскравих фарб і позитивних емоцій.

Бібліотекар Клочківської сільської бібліотеки зібрав майстринь на майстер-клас *«За покликом душі»*.

У такий нелегкий для всієї нашої країни час кожна діяльність є важливою, відволікає від тривожних думок, а ще згуртовує людей на добрі справи.

Ментальне здоров'я є ключовим фактором нашого загального благополуччя.

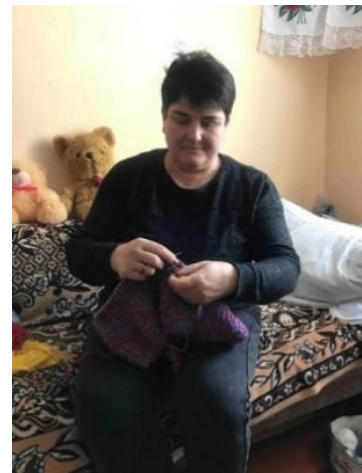
Ми маємо дбати про свій стан та бути уважними до тих, хто знаходиться поруч, звертатися за допомогою до фахівців, не боятися говорити про свої проблеми і підтримувати один одного.

Для підтримки ментального здоров'я односельчан бібліотекар Ласківської сільської бібліотеки влаштувала літні читання *«Ментальний щит: збереження душевного спокою під час війни»* на свіжому повітрі, де ознайомилися з літературою сучасних українських авторів. Кожен мав змогу приємно провести час та на деякий час забути про жахи війни.

В такий нелегкий час допомагають улюблені хобі: в'язання, плетіння, вишивання та ін. А якщо це ще й приносить користь іншим, то вдвічі приємніше цим займатись.

І саме для таких добрих справ *«Подаруй тепло захиснику»*, читачі Латашівської сільської бібліотеки об'єднались і плетуть маскувальні сітки, виготовляють окопні свічки, в'яжуть шкарпетки, пояси для наших захисників, а також випікають різноманітні смаколики.

Стан щастя та добробуту, коли людина реалізує себе, здатна протистояти життєвим стресам, продуктивно працювати та робити внесок у суспільне життя психологи називають ментальним здоров'ям. Проте з початку повномасштабного вторгнення рф більшість з нас забули, що таке жити без стресу та тривоги, бути щасливими чи реалізовувати себе у поточному моменті.

Між тим, зважаючи на просто велетенську групу ризику серед українців, міжнародні експерти заохочують людей до самодопомоги – тобто навчання людини використовувати власні ресурси для відновлення життєвих сил організму і психологічної рівноваги.

Щоб відновити психічне здоров'я, ми можемо почати з маленьких радощів. Наприклад: провести час з близькими чи друзями, міцний сон, вийти на

прогулянку, зробити нову зачіску, слухати музику, писати тексти, готувати, займатися домашніми справами, займатися своїм хобі, волонтерством.

І щоб підтримати ментальне здоров'я жителів нашого села та читачів, Новодорогинської сільської бібліотеки, бібліотекар провела чайну церемонію «Ментальне здоров'я – завжди на часі».

Коли на вулиці дощить і прогулянка на свіжому повітрі не викликає

особливого задоволення, діти завітали до Норинцівської сільської бібліотеки, де бібліотекар провела захоплюючий майстер-клас «Троянди із атласних стрічок». Це була чудова можливість для дітей розвивати свою творчість, працювати руками та отримати позитивні враження від яскравого й

атмосферного заняття!

Ментальне здоров'я – це відчуття спокою, щастя та рівноваги. Воно залежить від різних чинників: соціальних, економічних, екологічних.

Соціальні – це родина. Якщо в ній не все добре, батьки вживають алкоголь, або є скрутні життєві обставини, через які дитина переживає та відчуває себе не такою, як всі, то від цього може страждати ментальне здоров'я.

Економічні, коли в родині дуже мало грошей, немає того одягу, який хотіла б дитина. З'являється тривожність, знижується самооцінка.

Екологічний чинник – це військова агресія. Діти бояться вийти на вулицю, можуть замкнутися в собі.

Для всіх цих чинників найбільш уразливими є діти молодшого віку.

Регулярне піклування про власний стан може наштовхнути на відкриття внутрішнього джерела сили, що допоможе пройти крізь складні часи. Тому дбати про своє ментальне здоров'я – така ж базова необхідність кожної людини, як і дбати про здоров'я фізичне.

В Стародорогинській сільській бібліотеці було проведено з дітьми веселу руханку – *«Гратися і не боятися»*. Також діти передали свій настрій смайликами. Такі заходи можуть навчити дітей давати раду емоціям, розвивати необхідні навички, а також заспокоюватись під час повітряних тривог та інших стресових ситуацій.

Проведені бібліотекарями заходи сприяли профілактиці та зміцненню психологічного здоров'я, пізнанню власного внутрішнього світу, створенню позитивного, емоційного настрою користувачів бібліотек.